

Wall Street bi rad odložil vojno breme na ljudstvo.

SVARI KONGRESNIKE PRED RADIKALIZMOM.

Washington, D. C. — Gospoda iz Wall Streeta je pričela gibati, da ne nalože vojnega bremena in novitenu sloju.

Ko je Kitchin, vodja demokracije večine predložil kongresu vojni proračun za \$7,000,000,000, zastopniki velekapitalizma prišli pritiskati, da država ne zapleni dohodkov, ki presegajo \$100,000 na leto. Zastopniki velekapitalizma pravijo, da mora prenehati govorica o zaplenjenju velikih dohodkov.

Vprašanje je nastalo, kdo je postal svarilo v svet, da naj ne govore in pišejo preveč o zaplenjenju velikih dohodkov.

Predsednik ni storil tega. Štural je dobro fakta ruske revolucije, da je prišel do zaključka, da je zaplenba ogromnih dohodkov v milejši formi popularna.

Tega nista storila tudi kabinet in državni vojni svet, ki sta z drugimi posli preobložena čez glavo.

Svarilo v svet ni poslal nihče drugi kot lastniki in varuhi ogromnih premoženj. Gospodje bi se lahko nekaj naučili iz Anglije, kjer so v začetku vojne velekapitalisti protestirali proti obdavčenju imovitih slojev. Njih protest ni prinesel zaželenega uspeha, ker je na drugi strani ljudstvo odločno zahtevalo, da nosijo vojno breme tisti, ki ga nosijo najlažje.

Nekateri kapitalisti pravijo, da je sploh o tem še govoriti ne more, da država zapleni ogromne letne dohodke za kritje vojnih stroškov. Wel tako govore kapitalisti, na take govorice kapitalistov ne morejo odgovoriti delavci drugače, kot da zahtevajo odločnejše, da se naloži vojno breme imovitenemu sloju. Delavci bi bili res neumni, če bi odjenjali od svoje zahteve, ker nosijo krvni davek v večji meri kot kapitalisti.

Kapitalisti se sicer izgovarjajo, da bi bil tak davek protustaven. Ameriško ljudstvo se ne more ozirati na take izgovore. Če se je bilo v Angliji deloma odložiti vojni davek na imoviti razred, zakaj bi se to ne zgodilo v Ameriki? Kongres ima pravico, da dobiček kapitalistov omeji, četudi taka omejitev kapitalistom ni všeč.

Glasovi o miru v centralnih državah.

MIR ZAHTEVAJO NA OGRSKEM.

Chicago, Ill. — O miru prihajajo v javnost najrazličnejši glasovi in težko je reči, katera brzojavka je resnična.

Iz Kopenhagena prek Londona n. pr. poročajo, da socialistični dnevnik "Vorwaerts" zanika, da se je imela vršiti konferenca med Scheidenmannom, tovariši in ruski socialisti glede mirovnih pogojev. Vest o bivanju Scheidenmanna v Kopenhagenu je prišla v javnost, ker je neki nemški socialistični časnikar izjavil, da je Scheidenmann govoril z njim.

Brzojavka iz Haparande na Švedskem pravi, da je ponesrečena mirovna misija danskega socialista Jeppe Borgbjerga, ker mu niso dovolili prekoriniti meje.

"Vorwaerts" najprvo pravi, da Scheidenmann ni nastopil v ulogi posredovalca za mir, ampak prepušča to nalogo danskemu socialistu, ki je pa ni izvedel.

Dan kasneje komentira "Vorwaerts" izjavo provizorčne ruske vlade za odločno nadaljevanje vojne:

"Na podlagi sporazuma med Avstrijo in Nemčijo na eni strani in na drugi z Rusijo lahko poravnajo račun brez nadaljnjega krvo prelita. Avstrija in Nemčija nočeta ponižati Rusije in pridržati zase zasedeno ozemlje. Ruski manifest dokazuje, da moč ruskega toka teče v isto smer. Dolžnost nemške vlade je, da ga sreča."

Kaj je to? Kakor prvi dan "Vorwaerts" zanika, da je odšel Scheidenmann v vlogi posredovalca za mir na Švedsko, ravnotako odločno prizna drugi dan med vrsticami, da hoče nemška vlada skleniti separetni mir z Rusijo. Od kod naj izvede v uredništvu "Vorwaerts", da sta Avstrija in Rusija pripravljeni zapustiti zasedene kraje, če niso prišle iz vladnih krogov.

Da narodi v centralnih državah vedno glasnejše zahtevajo mir, nam pove brzojavka istega dne iz Amsterdam, ki se glasi: "Ogrski socialisti so sprejeli rezolucije, v katerih odločno zahtevajo mir. V rezoluciji protestirajo, da pošiljajo ogrske čete proti ruski svobodi, da tako zopet ožive carizem."

Istega dne pa piše "Schwabische Tagwacht", organ socialistov v Wuerttembergu, o silni premoči alijancev in da je zmaga za Nemčijo nemogoča. List dostavlja, da povečava potrtost v Nemčiji veliko število vlakov, ki vozi ranjence in da sorodnikom ni dovoljeno videti ranjenih vojakov.

Iz vseh teh vrsti se spoznati, da ljudstvo v centralnih državah vedno glasnejše zahteva mir in da se tej zahtevi vpirajo le še kajzer in pruski junkerji, ker še upajo, da zmagajo in vsemu svetu s sabljo v roki narekujejo mirovne pogoje.

Nova proklamacija predsednika.

APELIRA NA SLOGO AMERIŠKEGA LJUDSTVA.

Washington, D. C. — "Glavna preiskušnja za narod je prišla. Govoriti, delati in služiti moramo vsi."

S temi besedami je predsednik zaključil svojo addresso na ameriško ljudstvo iz Bele hiše, v kateri apelira na svoje "tovarše rojake" obojega spola, da pomagajo razviti gospodarske moči v Združenih državah.

V svoji addressi je še enkrat ponovil, da so šle Združene države v vojno, da se ohrani po vojni mir na svetu, in radi tega apelira, da naj nihče ne izrabljuje vojne v profitaarske namene.

Če kongres sprejme splošno in obvezno vojaško dolžnost, bo 2,000,000 mož odbranih za armado, drugi bodo pa služili v industriji in poljedelstvu.

V addressi pravi predsednik: "Tisoči, ne sto tisoči, ki so drugače sposobni za vojaško službo, bodo oproščeni te službe in bodo dodeljeni delu v industriji, tovarnah, rudnikih in na polju."

Da se delo na polju izvede, bo vlada pomagala s semenom in oskrbela jih bo z delavci posebno ob času žetve.

Washington, 16. apr. — Predsednik Wilson je večeraj objavil dolg apel na ameriško ljudstvo, prošče ga, da marljivo in složno deluje za uspešno končanje vojne in obenem da se prilagodi novim razmeram, ki jih bo prinesla vojna.

Wilson pravi:

"Z vstopom naše ljubljene dežele v strahovno vojno na demokraciji in človečanske pravice, ki je pretrpela ves svet, smo našli mnogo problemov, ki jih je treba takoj ugodno rešiti. Naša mornarica bo kanala na bojnih nogah in priprave delamo za veliko armado, ampak to so malenkosti spričo drugega velikega dela, ki nas čaka. V razlogih, ki so nas privedli do vojne, ni najmanjše sebičnosti, kolikor morem jaz videti. Borimo se za stvari, o katerih smo prepričani, da so pravice človeštva in za bodoči vesoljni mir. V dosegu teh stvari, ki so vsakogar vredne, da jim žrtvujemo vse brez ozira na materialni dobiček, moramo se dobro preskrbeti s hrano ne samo zase, za naše armade in pomorščake, temveč tudi za velik del narodov, ki se bore ob naši strani.

Preskrbeti se moramo s to in sto parniki, ki imajo voziti na drugo stran morja — submarineke, dol, submarineke gor — vse potrebščine iz naših tovarn, naših farin in naših rudnikov. Pomagati moramo ljudem, ki so že dolgo pod orožjem in ki si sami ne morejo pomagati; oskrbeti se moramo s premogom, ki ima kuriti naše parnike na morju in stotine tovarn onkraj morja; oskrbeti z jeklom, ki ima služiti za orožje in strelivo tukaj in tam; oskrbeti s tračnicami za izrabljene železnice in nesčetimi drugimi rečmi, ki so neizogibno potrebne.

Naše industrije, farme in rudniki morajo dati več proizvoda kakor kedaj prej, a obenem morajo biti gospodarsko boljše upravljani; in prilagoditi se morajo razmeram sedanjega časa. Vsi morajo in žene, velike industrijske sile v Ameriki, marajo biti pa velika mednarodna armada, ki ima služiti vse svobodnemu svetu. Stotisoče mož, ki so morda sposobni za vojaško službo, bo izvzetih iz armade in podeljenih delu na poljih, v tovarnah in rudnikih, in njihova služba bo ravno tako častna in patrijotična kakor služba na bojni fronti.

Farmarjem polagam na srce, da največja potreba za ameriški narod, kakor tudi za narode, s katerimi smo v kooperaciji, je zadostna zaloga živeža. Brez zadostne hrane moramo vsi omagati in pasti. Svetovna rezerva hrane je zelo nizka. Ne samo zla, ampak še dolgo časa po vojni bo naše ljudstvo z narodi v Evropi vred za (Dolje na 3. strani, 4. kolona)

Nova davčna predloga predložena kongresu.

Z NJO HOČEJO DOBITI DENAR ZA VOJNE STROŠKE.

Washington, D. C. — Zakladniški tajnik McAdoo je predložil novo davčno predlogo senatnemu in zborničnemu odseku o kateri sodi, da krije polovico stroškov vojne v prvem letu, ali da prinese v državno blagajno \$1,807,250,000. Druga polovica vojnih stroškov krijejo zadolžnice, ki jih izdajo \$2,000,000,000. Te zadolžnice je kongres odobril že v soboto in predloga glede zadolžnic bo sprejeta še ta teden v senatu.

Poleg direktnega dohodninskega davka obsega predloga indirektni davek na potreščine, tako, da velik del davka odpada na ljudstvo.

Zakladniški tajnik računa takole:

Povišanje za 50 odstotkov na posameznike in korporacije prinese še \$165,000,000. Ta davek bo vplačan v juniju. Za leto 1917 namerava znižati dohodninski davek od \$3,000 letnih dohodkov na \$1,500 za sance, za oženjene pa od \$4,000 na \$2,000 letnih dohodkov. Od najnižjega dohodka bo treba plačati 2 odstotka, od najvišjega dohodka pa 40 odstotkov davka. Najvišji dohodek tvori \$100,000 na leto in več. V juniju 1918 bo ta davek vrgel približno \$340,000,000.

Davek na profit vrže v tem letu \$226,000,000, v prihodnjem letu pa \$200,000,000 več kot letos.

Za tem pride indirektni davek, ki ga bo največ nosilo ljudstvo. Ta davek bo vrgel približno \$900,000,000 dolarjev. Davek bo naložen na petredej, žganje, tobak, avtomobile, tovorne avtomobile, cigarete, sinodnike, nosiljance, neopojne pijače, vino, denaturiran alkohol in še na druge potrebščine. Naložen bo davek tudi na vstopnice v gledališča, na igrišča kjer igrajo žogo. V mislih imajo da nalože davek na surovine: kožo, kavčuk, volno, les itd. Ta davek bo večina nosilo ljudstvo. In če kapitalistični listi trdijo, da je tak davek pravično razdeljen, so v zmoti ali pa hočejo ljudstvo prikriti, da bo nosilo večji del vojnega bremena.

Kaj se godi v Berlinu? — Ali je izbruhnila splošna stavka!

Strašni boji divjajo na zapadni fronti.

V BOJIH ZA LENS LEŽE KUPI MRLIČEV. — OBE STRANKI SE BOJUJETA SRDITO. — MESTO JE V PLAMENU IN PODRTINAH. — NEMŠKI CESAR MEŠETARI ZA SEPARATNI MIR. — NJEGOVO ZADNJE UPANJE SO NOTRANJI NEMIRI V RUSIJI.

London, 16. aprila. — Potniki, ki prihajajo iz Nemčije na Holandsko, pripovedujejo po poročilu centralne časnikarske agenture, da je danes zjutraj izbruhnil generalni štrajk v Berlinu in da se vrše slični izgređi.

Amsterdam, 16. aprila. — Nemški državni zbor se snide dne 24. aprila in nemški kancelar von Bethmann Hollweg prde z novo izjavo glede Rusije.

KRVAVI BOJI ZA LENS.

Pariz, 16. apr. — Danasnje uradno poročilo francoske vojnega ministrstva se glasi, da so francoske čete prešlejo noč podrlje v drugo linijo nemških zakopov v Alzaciji. Francoska artilerija je vroče bombardirala zakope preden je naskočila pehota, ki je našla zakope polne mrličev.

London, 16. apr. — Angleške čete, ki so si izvojevale pot v Lens na severnem koncu Hindenburgove linije, so zajele veliko število nemških topov in ogromno zalogo municije v Lievinu. Tako naglo so Angleži pridrli v Lievin (zapadno predmestje Lensa), da nemške čete niso imele časa rešiti topov, ne streliva. Južnoiztočno od Hargibourta so Angleži vzeli z naskokom Villeret.

Ljuti boji okrog Lensa trajajo že osemindeset ur. Nemci, ki so dobili velika pojačanja, so srdito odhajali angleške čete v nadi, da jih zadržijo, ali zama. Boji so bili večidel mož proti možu med gomilami premogove škrli in med mimom in plamenom gorečih bivališ, kar je dajalo furioznomu klanju pravo peklenško lice. Južno od Lensa in iztočno od Arrasa so bili ravno tako ljuti boji.

Tretja bavarska divizija je dobila večeraj povelje, da reokupira Monchy za vsako ceno. Nemci so se zagnali kakor blazni proti poziciji, toda niso mogli zasedeti mesta. Vsi ponovni protinapadi so bili odbiti in Bavarci so trpeli izredno velike izgube. Uradno poročilo pravi, da ena tretjina vseh nemških ujetnikov, kar je bilo zajetih od 10. aprila, so Bavarci. Nemške čete se borijo z veliko hrabrostjo in zlasti se trudijo z vseni silami, da zadržijo zaveznike na fronti med Queantom in St. Quentinom, kjer zija velika odprtina v razbiti fronti. Lens je bil že večeraj zjutraj obkrojen od treh strani in neuradno poročajo, da so angleške čete okupirale mesto že predpoldne. V petek so Nemci pregnali civilno prebivalstvo iz mesta, nakar je vladala tamkaj velika konfuzija. Nemški vojniki, obenem vlekli topove in municijo, kolikor so mogli rešiti in obenem so razstreljevali skladišča in druga važna poslopja v mestu. Velik požar v Lensu je spremenil zadnjo noč v dan, svetlejši od solnca, medtem ko so žareli ognji na vsi črti južno od St. Quentin.

Nemci so večeraj izvršili srdit protinapad v okolišu Queanta in v prvem navalu so prodrli v Lagneicourt, kateri je bil v angleških rokah že par tednov. Ali malo časa so se radovali svoje zmage, kajti Angleži so takoj odgovorili z napadom in reokupirali Lagneicourt. Umikajoči Nemci so prišli pod ogenj lahkih topov in obležalo jih je 1500, dvesto so jih pa Angleži ujeli. Tako je končala

prva nemška "defenzivna ofenziva", odkar traja bitka pri Arrasu. Sedanji boji tudi dokazujejo, da Nemci niso imeli pripravljenih zakopnih linij na takozvani "Hindenburgovi črti", ko so se prvič umaknili s stare fronte. Fotografije slike zavezniških avijatikov spričujejo, da Nemci neprenehoma kopljejo in rijejo na novi fronti, toda jarki, ki jih zdaj delajo, so le provizorični, ki ne morejo nuditi posebne obrambe. Evidentno je torej, da se Nemci niso umaknili po "izdelanem načrtu", kakor je venomer poročal generalni štab v Berlinu.

Pariz, 16. apr. — Vojni urad je poročal sinoči: V okoliših St. Quentin so bili topniški boji ves dan. Naše baterije so razpršile nemške čete, ki so se koncentrirale severno od Itancourta (južnoiztočno od St. Quentin). Artilerijski boji so bili tudi ob reki Aisne in v Sampaniji. V Lorenu smo bombardirali nemške linije v gozdu La Petre in Peroy.

Havre, 16. apr. — Belgijsko povelištvu poročajo: Prejeto noč so belgijske čete po močni artilerijski preparaciji prodrle do druge sovražne linije v Dixmunde, ki je bila prazna. Na vsi belgijski fronti so bili večeraj vroči topniški boji.

Berlin čez London, 16. apr. — Generalni štab je poročal sinoči: Ob reki Aisne in v zapadni Sampaniji so bili večeraj hudi artilerijski boji. Vroč in infanterijski boji so se vršili ob cesti Bapaume-Cambrai. Na bojišču pri Arrasu smo premaknili naše linije severno od reke Scarpe, nakar se je bojevanje omejilo na manjše, toda ljute spopade. Sovražnik je imel velike izgube. Angleške divizije, ki so napadale v gostih masah, so izgubile razen mrtvih in ranjenih tudi 300 mož v ujetništvu. Vpleni smo 20 strojnih pušk in zrušili enajst sovražnih aeroplanov.

Ruska fronta.

Petrograd, 16. apr. — Na zapadni rumunski fronti in v Karpatih je položaj neizpremenjen. V zračnih spopadih so Nemci izgubili dva aeroplana.

Balkanska fronta.

Pariz, 16. apr. — Sovražna artilerija je bila večeraj zelo aktivna med reko Černo in jezerom Presba. Po bombardiranju s plinskimi granatami je sovražnik napadel italijanske pozicije na hribu št. 1050, toda napad je bil odbit. Zapadno od Korice in v smeri proti Mošopolu smo imeli nekaj uspešnih prask z albanskimi in avstrijskimi četami. Nočni napad dne 13. aprila na Zravo (zapadno od Bitolja) se ni osemel. Šiloviti topniški boji se nadaljujejo med Vardarjem in jezerom Presba, zlasti v okoliših Crvene Stene.

Italijanska fronta.

Rim, 16. apr. — Dež in sneg zopet ovira operacije na Tirolskem. Na Krasu smo odbili avstrijski napad na hrib št. 144.

KAJZER V OBUPNEM POLOŽAJU.

Petrograd, 16. apr. — Vojno ministrstvo je večeraj objavilo sledeče poročilo: "Ujeti avstrijski Dalje na 3. str. 1. kol.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Izhaja dnevno razen nedelj in praznikov.

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnina: Zedinjene države (izven Chicago) in Kanada \$8 na leto, \$1.50 za pol leta in 75c za tri mesece; Chicago in inozemstvo \$4.50 na leto, \$2.25 za pol leta, \$1.13 za tri mesece.

Naslov za vse, kar ima stik s listom:

"PROSVETA"

2657 So. Lawndale Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovenic National Benefit Society.

Issued daily except Sunday and Holidays.

Owned by Slovenic National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$8 per year; Chicago and foreign countries, \$4.50 per year.

Address:

"PROSVETA"

2657 So. Lawndale Avenue, Chicago, Illinois.

Telefon Lawndale 4635.

Datum v oklepaju n. pr. (Februarja 28-17) poleg vašega imena in na slova pomeni, da vam je s tem dnevom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam ne ustavi list.

DEMOKRACIJA ALI REAKCIJA?

Vsak socialist je na jasnem, da so sedanjo vojno povzročili kapitalistični interesi, in da je socialisti niso mogli preprečiti. Med vsemi državami, ki so v začetku bile zapletene v vojno, so smatrali vobče za najbolj nazadnjaško Rusijo. Rusija se je otresla more, ki jo je tlačila skozi stoletja. Zdaj tvorijo nazadnjaški blok v Evropi Nemčija, Avstrija in Turčija. In če pade ta nazadnjaški blok, je pot odprta v politično demokracijo, ki je predpogoj za gospodarsko demokracijo — socializem. In zagadatelj pravijo socialisti, če padejo v Evropi monarhije, ni bila vojna zastoj! Ako sklenejo mir in ohranijo status quo, so padli vsi milijoni zastoj in v dvajsetih letih, mogoče preje ali kasneje, imamo še hujšo vojno, v kateri bode mogoče sodelovala tudi Kitajska s svojim ogromnim človeškim materialom.

So pa socialisti, ki so za mir za vsako ceno, ne glede na to, če po dvajsetih letih zopet izbruhne svetova vojna, ki jo ravnotako ne bodo mogli preprečiti, kakor niso mogli ustaviti sedanje vojne.

Kaj je torej bolje, če se je ves svet zapletel v vojno, da ta vojna traja, dokler ne zmaga demokracija in se tako odstranijo glavni vzroki, ki kalijo mir, ali naj zmaga nazadnjaška monarhistična banda in naj ugroža ves svet še nadalje s sabljo in puško? Na ta vprašanja je lahko vsakemu odgovoriti, ki trezno in hladnokrvno prevdari sedanji položaj.

Socialiste čaka velika naloga v vojni in jo lahko tudi v prid vsega človeštva izvedejo, če pametno in premišljeno nastopajo.

Njih naloga je, da se prusjaštvo ne zanese v druge države, da ostanejo pridobljene pravice delavcev nedotaknjene, da se ohrani svoboda tiska in govora, da prehajajo industrijski obrati, transportna podjetja in rudniki v državno last, kar pomeni socializiranje družbe v mejah kapitalistične družbe, in da pride prehranitev ljudstva pod državno kontrolo. Ravnotako je naloga socialistov, da pazijo na to, da ne odlože vojnega bremena na ljudstvo, ampak da ga nosijo imoviti sloji.

Ce smo za mir, potem mora biti naša želja, da sedanja vojna konča z zmago demokracije in s splošnim razoboroženjem. Kanoni, puške morajo oditi v muzej, kralji, cesarji, sploh kronani vladarji se morajo umakniti parlamentom. Vsak narod naj ima pravico, da določa sam svojo usodo. To so predpogoji, da se narodi v Evropi združijo v republiko Evropskih združenih držav in se tako odpravijo vzroki za bodoče vojne.

Ruski car je podpisal vojno napoved, da še bolj utrdi svojo moč. Njega je vzela vojna in če bi ruski car vedel, kaj mu prinese vojna, nikdar bi ne podpisal vojne napovedi. Nemški cesar in drugi kronani vladarji so iz istega vzroka podpisali vojno napoved. Nemški cesar je bil ohol in pijan moč, dokler so njegove armade zmagovale in je bil prepričan, da zmaga. Zdaj tudi nemški cesar drugače misli, ko mu pohaja upanje na zmago in se trudi, da sklene separatni mir z Rusijo, da sebi ohrani prestol.

Vojna je šla svojo pot in pojde svojo pot in se ne bo držala poti, ki so jo zarisali mogotci. Vojna se razvija v vojno demokracijo proti nazadnjaštvu, in demokracija je potrebna, da se kapitalistična človeška družba razvije v socialistično.

Znan nemški socialistični pisatelj in mislec Karl Kautsky pravi v svojem spisu "Demokracija": "Demokracija je torej absolutno potrebna kot sredstvo, da proletarijat postane zrel za revolucijo. Ali ona ne more te revolucije preprečiti? Demokracija je za proletarijat, kar sta zrak in luč za organizem, brez nje ne more razviti svoje moči; ali pri naraščanju moči enega razreda ne smemo prezreti naraščajoče moči nasprotnika."

Na to Kautsky slika, kako se razvija moč proletariata in imovitega sloja in prihaja do zaključka:

"Tako se razvijajo moči proletariata in kapitala in konec tega razvoja ne more biti drugega kot velik odlo-

Slika nam kaže dogodke iz strašne razstrelbe v tovarni za razstrelivo v Chesterju, Pa., pri kateri je do 150 oseb izgubilo življenje.

Štev. 1. Delavke in delavci, ki so ušli nepoškodovani strašni katastrofi.

Štev. 2. Odnašanje ranjenecv z mesta katastrofe.

Štev. 3. Policijski voz, ki so ga spremenili v ambulanco za odvažanje ranjenecv.

Ce je res fanatik povzročil katastrofo, potem je plačal svoj fanatizem z življenjem, kajti tovarna je tako dobro zavarovana, da se ji ne more nihče približati od zunaj.

čilen boj med obema, ki ne more preje končati, dokler ne zmaga proletarijat."

Jasno pove Kautsky, da brez demokracije ni socializma. Preje mora biti svet demokratiziran, da je zrel za socializem.

S porazom ruskega carizma je padla največja cokolja za demokracijo v Evropi in zagadatelj danes ne more biti nobenemu socialistu vseeno, če zmaga demokracija ali reakcija v tej vojni, ko se zmaga že nagiblje na stran demokracije.

Panama v preddobi.

Med tem ko je bila severna Amerika pred tisočletji po ozkem zemeljskem pasu zvezana z Azijo, je bila južna Amerika ločena od severne, akoravno se obe periodi ne moreta popolnoma natančno določiti.

Geološka preiskovanja so natančno določila in dokazala, da sta bila Atlantiški Ocean in Tihi Ocean medsebojno zvezana z jako široko vodno cesto, katere se je raztezala čez današnjo Panama in severno dotikajoče se pokrajine. — To bi bilo velikega pomena, ko bi bilo takrat človeštvo tukaj naseljeno, in ko bi znali porabiti ta prekop. — Današnji panamski prekop, kakor je tudi velikansko delo, se ne more niti z daleka primerjati s takratnim naravnim prekopom. In to ni niti tako dolgo, vsaj po časomeru katerega geologa rabijo. Ta prekop je moral biti še za čas oceaniske in aligocenijske dobe, katere se ni tako stara. Koncem aligocenijske dobe pa se je vsled zemeljskih potresov zemeljsko površje pri sedanji Panami vzdignilo za toliko, da se je južna Amerika zvezala z severno. Ločitev oceanov je pa imelo tudi velike posledice za njihove živali, in radi tega, ker niso mogli več medsebojno obsevati, radi ločitve oceanov, so se tudi različno razvijale.

Do najnovejšega časa se je mislilo, da po tej zemeljski revoluciji ni nastopila nobena važnejša izprememba do današnje dobe, ko so inženirji izdelali prekop iz enega Oceana do drugega, ampak še ena temeljita preiskava geologov, je dokazala, da so bila ta mišljenja napačna. Zvezni teološki urad je vsa ta preiskavanja natančno objavil, katere so vsa v strogo tehnični oziru spisana, vendar so pa tudi za vsakega priprostejšega človeka jako zanimiva.

Vladni strokovnjak, T. Wayland je našel fosilna-korale v Car-

rica-creek, Imperial county, v južni Kaliforniji, vsled katerih je po dolgem in natančnem raziskovanju pronašel, da so popolnoma enaka onim koralom, katere je našel ob obrežju Floride in zapadno-indijskega otočja. Ti korali pa so že iz novejših dobe, kakor je pliocenijska in po-pliocenijska doba.

Po naziranjih Vaughn in drugih, se da iz tega sklepati, da je, ko sta se oba oceana koncem Aligocenijske in začetkom miocenijske dobe ločila, zopet nastal prekop med obema oceanoma, ker na drugi način niso živali obeh oceanov mogli priti v dotiko, in enake živali prebivati na gornjem koncu kalifornijskega zaliva kot v fliodskem zalivu.

Ne da se pa natančno določiti, na kakšen način da sta se oba Oceana združila, in koliko časa sta bila zvezana. Toda domneva se, da je bil ta naravni prekop v bližini meksikanske ožine pri Tehuantepecu, kjer je sedaj znana železnica, ki veže oba oceana.

Vendar še ni vse natančno raziskano, in različni učenjaki si bodo še nekoliko časa belili glave.

Kakor nekdanj, tako sedaj.

Dogodki v svetovni zgodovini se zopet ponavljajo.

Iz Rusije prihajajo poročila, da so vsi veliki knezi in carjevi princi poslali na sedanjo provizorično vlado brzojave, v katerih se odpovedo vsem privilegijem in pravicam, katere so sedaj imeli.

Ponavljanje svetovne zgodovine. Bilo je v noči 3. — 4. avgusta v Parizu ko se je v narodnem zborovanju o privilegijih, katere so dosedaj uživali različni plemenitaši na račun kmetov. — Ako smemo verjeti pisateljem zgodovine, je bilo takratno plemstvo in duhovščina tako navdušena za svo-

bodo in enakost naroda, da so se v oni noči prostovoljno odpovedali vsem pravicam in privilegijem, katere so stoletja imeli. Plemenitaši so se odpovedali svojim davčnim pravicam, duhovni desetini, najubožnejši duhovni svojim postranskim dohodkom, drugi bogatini so se odpovedali pravici soditi in do lova. Cele provincije so se odpovedale svojim pravicam, katere so jim podelovale neko bolj častno mesto v državi. Bile so sploh vse predpravice odpravljene, bodisi posameznikov, mest ali celih provincij.

Toda ali so se prostovoljno odpovedali vsem tem ugodnostim? Vsi ti so malo prej prosili pomoči pri narodni konvenciji proti upornim kmetom, kateri so podirali gradove, požigali samostane in jih oropali; uprli so se kmetje dajati duhovnom desetino, grajščakom in drugim plemenitašem delati tlako. Kmetijski upori, kateri so se najprej začeli v vzhodni Franciji, se je raztegnil proti južni, srednji in severni. Ko so plemenitaši in duhovščina pri narodni konvenciji prosili pomoči, se jim je takoj dalo razumeti, da je vsaka prošnja zastoj. In radi tega so se "prostovoljno" odpovedali vsem pravicam — ko so jim uporni kmetje že vse vzeli.

Kakor je bilo takrat na Francoskem, ravno tako je danes na Ruskem. Tudi v Rusiji se razni veliki knezi odpovedujejo svojim pravicam, svojim deželah in gotovim ugodnostim, katere so imeli na škodo ubogega ljudstva, in to vse "žrtvujejo domovini, katero jako ljubijo."

Ko bi se ljudstvo in vojski ne uprli, bi te ljudske pijavke nikdar ne prišla taka ljubezen do domovine, da skoro celo svoje premoženje darujejo domovini. Toda tako stvar je lahko podariti onim, kateri so že prej sami vzeli.

Upamo, da bodo ruski kmetje posnemali francoske, in to, kar so sedaj vzeli, domovino ljubečim knezom nikdar več ne dali iz rok.

Srbska živina Ogrskem.

Ko se je belgrajska vojna uprava sporazumela z ogrskimi trgovci, so začeli pošiljati živino iz Srbije na Ogrsko, kar bo veliko pomagano radi velikega pomanjkanja mesa v Avstro-Ogrski.

Prvi prevoz živine je prišel na Ogrsko 4. januarja t. l.

Širom Amerike.

PAPIRNI TRUST PRED ZVEZNO POROTO.

New York, N. Y. — Porota se, da je zvezna velika porota vzdignila tožbo proti papirnemu trustu radi kršitve Shermanovega protitrustnega zakona. Pet obtožencev je zastopanih v eksekutivnem odboru od "News Print Paper Manufacturers Association," katere družba kontrolira 55% vsega častnikarskega papirja.

Aleksander Smith iz Chicago je obdolžen, da je vodil financiranje papirnih tovarn. Drugi obtoženci so: Geo. H. Mead, Philip T. Dodge, Gordon H. P. Gould, Chahoon jun., Edward W. Bakus in Fran. J. Sensenbrenner.

Zvezna velika porota je radi tega vzdignila obtožbo proti imenovanemu papirnemu trustu, ker je justični department pri preiskavi cene papirja našel na neke nerednosti. Preiskavo je predlagala trgovska komisija. Med tem časom so se tovarnarji sporazumeli s trgovsko komisijo glede cen in se baje ne bodo postopalo sodnijsko proti njim.

To je vedno in pri vseh preiskavah; veliko grmenja, malo dežja.

NEPRIJETEN IZPREHOD.

Chicago, Ill. — Herman Soule si bode dobro zapomnil, kdaj da je obiskal Chicago. Prišel je iz Vicksburga, Mich. v Chicago in se počasi večeraj popoldne izprehajal po mestni glavni cesti. Nato ga ogovorita dva neznanca in se mu pridružita. Začeli so pogovor, med katerim sta dva "prijatelja" spoznala, da je on tujec v mestu. Ker sta bila dobro oblečena, se je naš potnik rad odzval povabilu, da mu bodeita razkazala mesto in njegove znamenitosti. Povabila sta ga tudi v avtomobil, kar je naš zamecnece jako rad sprejel. Misli si je, da se vendar še dobe dobri ljudje na svetu, da tako radi pomagajo tujemu človeku.

Vožnja ni trajala ravno dolgo in naša dva "spremljevalca" sta se hitro dogovorila, da je njun prosti čas potekel. Poslovila sta se jako prijazno in izginila sta bliznjim voglom. Popotnik je pa bil žejen in ko je hotel iti piti kozarec piva, je zapazil, da je z njegovega dvema "spremljevalcema" odšel tudi ves njegov denar v skupni vsoti \$380. —

AMERIKA NE BO SKLEPALA MIRU S SEDANJO NEMŠKO VLADO.

Washington, 16. apr. — Vladni uradniki so mnenja, da bliznjaja se mednarodna konferenca, ki se bo kmalu vršila v Washingtonu, bo zaključila, da ne bodo Združene države sklepale miru s družbi entente s sedanjo avtokratsko nemško vlado. Vsekakor bo starjen zaključek, da vojna bo trajala toliko časa, dokler se ne pade prska militaristična vlada. Odposlanci Anglije in Francije, ki so zdaj na poti v Ameriko, imajo se boj minimalne in maksimalne mirovne pogoje, ki imajo služiti za podlago bodočega miru. In vladni uradniki so uverjeni, da minimalni pogoj je uničenje avtokracije v Nemčiji in Avstriji.

OSKRUNITEV ZASTAVE.

Chicago, Ill. — Policija je aretirala 35 let starega Florene M. Mahon radi nedostojnega obnašanja napram ameriški zastavi. Razvil se je zelo zaničljivo e ameriški zastavi, za kar se bode moral pokoriti za omreženimi očmi.

KURILNICA IN LOKOMOTIVE POŠKODOVANE.

Chicago, Ill. — Hinton G. Clabaugh, zvezni nadzornik, je odpravil v Clarion, Pa., odkoder je došlo brzokrajno poročilo, da so kurilnica in lokomotive uničene.

Kaj se je pravzaprav zgodilo, ne pove jasno brzokrajka.

SENAT JE SPREJEL PREDLOGO ZA ŽENSKO VOLILNO PRAVICO.

Madison, Wis. — Drivati senat je sprejel z dvajsetimi proti dvanajsetimi glasovi Skoznovo predlogo, ki prizna žensko volilno pravico že za leto 1918. Zda se predloga pred laglaturno zbornico.

Slovenska Narodna Podporni Jedinoti

Ustanovljena 9. aprila
1964

1964

lukov. 17. junija 1967.
v drž. Illinois.

GLAVNI ŠTAN: 8667-59 80. LAWNDALE AVE. CHICAGO, ILLINOIS

MADEORNI ODSEK:

John Ambroski, 251 box, Canonsburg, Pa.
Paul Berger, 741—1st St., La Salle, Ill.
F. S. Tancher, 874 Ahney Ave., Rock Springs, Wyo.

URBANIK "PROSVETA;
 Jozo Kavertnik.
 VRHOVNI EDRAVNIK;
 F. J. Kern, M. D., 6202 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.

JOHN VERDERHAR, 2657—59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
PRITOŽBE GLEDU GENERALNEGA POSLOVANJA se pošiljajo na

ANTON HRAST, 811 — 95th Ave., New Duluth, Minn.
VSI DOPIRI rasprava, članki, namnani itd. na "Prosveto" se pošilja

V korespondenci s tajništvom R. N. F. J., uredništvom i upravljenstvom "Proz-eto" ne rabite imen uradnikov, marve napishite naslov, ko je to navedeno ako zelite, da bo vsaka stvar hitro resena.

VSAK navdušen član za Slovensko
Narodno Podporno Jednoto
za narod na "Prosveto!"

POZOR ROJAKI!
Naslanjam rojakom, da sem
odprl trgovino s mešanim blagom
in se prigradam za obilje blaga.

ANTON ZORNIE,
HERMINIE, PA.

ARCHITECT
118 N. La Salle St., Chicago,

pravi kako se počutim sedaj. Učinek vašega čudovitega vrednostnjega Bolgarskega Krvnega Čaja je po preteku dveh let nerednosti

vencem za izdelovanje stavbinskih načrtov.
Tel. Franklin 5601

TEL. NA DOMU AUSTIN 35003

vsled mojih bolečin. Moja največja zahvala iznajditelju tega čudotvornega zdravila.

o zadovoljnosti je bilo poslanih
H. H. Von Sehlieku, izdelovalcu
Bolgarskega Krvnega Čaja.

li ta sloveči čaj.

stane \$1.00 in za \$5.00 pa pošlje-
mo 6 zavojev enake velikosti. Ako

Opomba: Veliki uspeh tega čudovito dobrega Bolgarskega Krv-

Vsak naj pazi na enake ponared.

Pravi Bolgarski Krvni Caj je izdela in razposlan le od:

NORTH SIDE STATE BANK

IMA KAPITALA IN REZERVE \$100,000.00

Plačujemo 4 odstotne obresti na bančne vloge.

KLETVA.

Spisal August Senoa. — Prevel Starogorski.

(Nadaljevanje)

— Zakaj mi pevate, ko mi je jok v očeh? Ujee, ujee! Evo ga! Pri meni je, moj je in ni moj! Nada mi vene, in moja sreča mi gine.

Potpri hčerka moja — reče škof Pavel in gorka solza mu orosi oko. — A ti Berislav — se obrne k mladeu — idi k stricu, pričakuje te.

In objameta se zadnja potomca Horvatov in Paližen, da iz njih vzcveti nov borilec za hrvatsko pravo in svobodo ali da bo njun grob priča propasti rodov Horvata in Paližne, priča propasti naroda hrvatskega.

Solzno je oko Andjelijino, veliko srce junačka. A kjer se strne ženska ljubav v junaškem okrilju, je zmaga gotova. A junak Hrvoje, veliki vojvoda bosenski, stiska roke škofu Pavlu.

Škof, škof, kedaj bodeta srečna ta dva?

— Ko bo srečna njuna domovina — reče svečano škof.

XXII.

Dalmacija je kamnita. V nji rujejo Benečani, želi si je Šišman, a gospodari ji Tvrtko, Trd je kamen vkrug Vrane, a še trdji je prior vranski. Trd je, junak je in hrabro srce bije v njegovih prsih, krepke so mišice njegove. In če vpraša starega priora, kaj mu je najmilejše, kaj najsvetejše, odgovoril bi:

— Svoboda hrvatska!

Glej, kako mirno je morje ob otoku Krku. Tu je otočić Prvič in na njem sta se sestala dva junaka, Ivan Krški in Ivan Paližna.

— Anžo!

— Ivan!

— Pošteni smo, borimo se za grudo zemlje, v kateri smo se rodili, zakaj bi ne prelila krvi skupno, da iznikne iz nje svoboda nama in narodu hrvatskemu?

— Nikdar — zagrmí Ivan krški. — Vi ste mušice, ki letite, dokler si ne spalite kril. Vaš sem po sreči, vem, da se bo prelila kri, vem da dela Šišman z denarjem. Benečani rujejo, razumem vašo težnjo za svobodo, vem, da je Tvrtko junak, a Hrvat bo povsod zopet suženj. Vi trgajte človeku krono z glave, a jaz tega ne maram. Zato dvigam desnico za Šišmana, zato se borim zanjega, ker svoboda hrvatskega naroda zvevati le tedaj, ko bo Šišman oslabilen, a narod močan.

— Ivan — reče prior Paližna — zakaj nočeš biti z nami.

— Poznam vas, spoštujem vas, vi letite visoko, jaz sodim z razumom. Zediniti se ne moremo. Z Bogom brat Ivan!

Ivan krški odide, a na pustem, kamenitem otoku Prviču, je dolgo plakal Ivan Paližna.

— Kletev hrvatska in nesloga bratska, ti nam unišči narod in prevedeš tujca za gospodarja.

XXIII.

Na pomlad 1391. leta je vrel po Hrvatskem. Ivaniš ban se je pripravljal na vojsko, pripravljali se je tudi Ivan Paližna. Ivaniš ban je nameraval iti z Berislavom v Maivo nad Nikolo Gorjanskim. A on ima glasovito konjenico, zato je Ivaniš ban tudi sam vezbal vojsko, a pogosto-krat mesto njega Berislav, ki je rad prihitel na Oniš. Saj te tu bivala njegova radost, njegova najmilejša nevesta Andjelija.

Tudi Šišman se pripravlja, in njegova glavna pomoč je Nikola Gorjanski. Rad bi vladal Nikola tudi v primorskih deželah, ali ni mogel, zakaj tam je bil junak Ivan krški. Bil je na strani Šišmana, a je iz sreče sovražnik maščevalno vladu Nikole Gorjanskega in kraljice Marije. Tudi ta dva sta nuzila njega, ali nista mu mogla do živ-čega zakaj krški knez je bil velik junak in ob jednom rešitelj kraljice.

Stari prior je šel od mesta do mesta, neumorno, kakor kak mladeč. Pozabil je na svoja leta in na silne rane, ki jih je dobil v raznih bitkah. Nekega dne je tutila grozna burja po gorah, ali prior je sel, dasi so mu odsvetovali, da pogleda utrube v Klanec.

Ko se je vračal, je besno stiskal zobe, zakaj odprti sta se mu dve stari rani. Dasi sta ga pekli in boleli, se je vendar junaško držal na konju. A ko je prišel v križarski samostan, se je onesvestil. Berislav se je ustrašil in gledal preplašen zdravnika.

Hudo je, gospod prior je že star, a za njega je napor prevelik. Rane so se odprle, in daj Bog, da bi bilo vse v redu.

A mi bolne.

Okrog polnoč 16. marca 1391. leta je trdo spal bolni prior. Ob nogah je klečal škof Pavel Horvat, pri glavi pa je stal žalosten Berislav Paližna, tužno gledajoč v strop, a na stolu je sedel mrk in otočen Ivaniš Horvat.

Nenkrat se jamejo pri bolniku dvigati in obraz mu pordeči.

Kaj je, brat zdravnik — vpraša Berislav. Narava se budi, ne vem, ali v dobro ali v slabo, vendar nimam upanja — reče križar in spusti nekoliko kapljic bolniku v usta.

Prior se vzbudi.

Kako je z menoj, brat križar?

Nekoliko bolje — reče v zadregi križar. Ne taji, prijatelj! — Dovolj sem živ! Vem, odpotoval bom, zakaj varanje? — reče s čvrstim glasom. — Spomni se, da sem tvoj dostojnik in povej mi, ali je smrt bliž.

Bliž — reče križar in povese glavo.

Pustite me samega, dragi moji, a ti brat Pavel, pomiri mojo dušo in daj mi zadnjo pomoč!

Vsi odidejo ven in škof izpove priora. Ko se vrnejo, reče prior:

— Turoti, bratje, je, oditi s krajnega sveta. Nismo bojazljivci, ne bojim se smrti, stokrat sem ji gledal v oči, a želel bi vseeno, da bi smrl junaško. Žal mi je, da moram zapustiti vaš junaški krog. Veseli sem se pomladi. Sablja mi je po-

skakovala od radosti, a sedaj, evo, bo klonila desnica, padla v prah in pepel. Z Bogom, bratje! Brat Pavel, ne odvrni svojega uma od bedne domovine! Ivaniš, junaška desnica, sijaj v vrlini in krepkosti celenu narodu v borbi za svobodo. A ti Berislav! Bodi pošten! Dovolj imaš imetja, daj četrtino za dom, za boj proti Šišmanu in Mariji. Zapišam ti v dedščino žarko ljubezen za domovino, voljo mojo, boj za svobodo domovine, kakor sem se boril jaz vse svoje življenje. Bodi pošten, naj sije ime Paležnih sijajno v narodu hrvatskem! — A nagrada bo tvoja dobra Andjelija iz rodu Horvatov. Bog vas blagoslovi!

Starec preneha iz zapre oči. Za nekaj časa jih odpre in reče:

— Dajte mi sabljo! ... Sablja moja — in starec poljubi trikrat držaj — nisi se mi izneverila, nisem se izneveril niti jaz tebi. Ali ločiti se moramo! Hotel sem s teboj zapisati še en slaven dogodek, ali oka je omahnila! Z bogom! Z bogom! A vi, bratje, stojte trdno pri Tvrtku. Zberite se krog njega, kakor čebele krog svoje matice, zakaj poštenjak je, junak je. Bodite z njim, to zahteva od Vas ta krasna zemlja. Bog jo blagoslovi!

Prior pogleda skozi okno na gore in doline in izdahne.

Tako premine ob zarji boljših dni najmočnejši steber hrvatske lige, junak Ivan Paližna, prior vranski.

XXIV.

Ali ne pride nikdar posamezno zlo, niti hrast ne pade z enim udarcem. A človeška sreča, ko se jame rušiti, je kakor stavba, ki se ji odvzame temeljno kamenje. Ruši se in ruši, da poka človeku sree.

Med tem, ko je plakala liga za svojim prvnikom Ivanom Paližnom, je grda kraljica v veselju s svojim polbratom in maščevalec Nikolo Gorjanskim. Ob vesti, da je umrl Paližna, ji zažare oči, kakor kači, da se je sam Nikola Gorjanski — možka glava — stresel.

— Nikola moj! Grda sem, vem, ne ljubiš tega telesa, ali ljubi osrce v njem. Ljubim te in poljubim ti trikrat roko, ko mi prineseš glavo Ivaniša bana. Oh to bo slast.

Tako je govorila Marija. Obraz ji je oživel, oči so se ji zalile s krvjo. Ali ni še priklopila njuna radost do vrhunce. Še ni bila polna inera grenke žalosti hrvatske lige.

Nekega dne prispe glasnik v grad bana Ivaniša:

— Slabe vesti prinašam, vrlí junak — reče glasnik Jamometovič. — Kralja Tvrdka ni več. Nagla smrt je pobrala junaka iz tega sveta.

Ivniš zaplaka.

— Njegov grob je grob hrvatske svobode!

— Ivaniš, ne plakaj — zajoče junaška žena, gospa Vladislava. — Nisem li paz pri tebi? Dokler je krepka troja desnica, ni še odprt grob hrvatski svobodi.

Andjelija ob novici, da je umrl Tvrtko, bosenski kralj, zbeži v svojo sobico in pade pred sliko bogorodnice na kolena.

— Mati božja! S čim sem te razžalila na svetu? Najlepše cvetje sem ti dajala, najlepše trenutke življenja sem prebila moleč, a ti si se odvrnila od mene, ti preganjala mojo ljubezen. Mati božja, povej, kaj sem zakrivila.

XXV.

Kralj je umrl, živio kralj. V Budinu je veliko veselje. Šišman je rešen najhujšega neprijatelja. Hrvatom so porezana krila, osveta se od daleč smehlja kraljici Mariji in Nikoli Gorjanskemu.

A v Bosni so velikaši zdvojeni. Eni so za slabša Dabišu, Tvrtkovega nezakonskega brata, a drugi se potegujejo za mladega Tvrtkovega nezakonskega sina Tvrtka Tvrtkovića. A so tudi glasovi, ki volijo po junaškem sreči in žele postaviti na prestol Hrvojo Vukčiča, velikega bosenskega.

Plemstvo je nesložno, a nesloga raste še bolj zakaj budinski in beneški cekini lete okrog, polnijo žepe in podkupujejo duše in uničujejo svobodo bosenskega kraljevstva. Budimeci in Benečani si žele v Bosni slabega vladarja, hočejo strahopetca Dabišu. Vladati ga hočejo s cekini brez strahu in skrbi? A Hrvoja? Junak je, silen je. Sree mu drhti, ko sliši kateri glas, da ga žele bosanskega kralja. Nečimernost in želja po vladanju je prevzela tudi tega velikega junaka. Njemu ni za Tvrtkovića, ne za Dabišu, najraje bi vladal sam.

Vsa Bosna upira v njega svoje oči, a on omahuje, ne ve na katero stran naj se obrne, ne ve za katerega kralja bi se odločil, zakaj v duši mu kipi in vre. Prezira Dabiša, mrzi Tvrtka Tvrtkovića. Silni Hrvoj ne bi rad več nikogar služil, sree mu govori: Vladar bodi sam!

Kakor kača ruje črv v duši Hrvoja: Vladati in vladati.

A Benetke in Budim ne marata Hrvoja za vladarja. Rujeta zoper njega, a ga tudi cenita. Nekega dne, baš pred izvolitvijo kralja, pride k Hrvoju Badoer, poslanik benetške republike.

— Veliki vojvoda, v tebe je upra ali prejasna republika. Pošilja me k tebi, da ti javim, da te je zbor imenoval za častnega meščana benetškega. Odloči se za Dabišo, zakaj njega želi jasna republika.

S temi besedami preda Badoer Hrvoju veliko škaflo.

Benečan odide in Hrvoj vzame iz škafle naprej pismo z velikim pečatom težko zlato verižico, a še je nekaj v škafli. Bil je dan benetške republike, tri tisoč cekinov, sijajnih cekinov s podobo sv. Marka. Tako je obdarila jasna republika bosenskega vojvodo Hrvoja.

Še je pregledoval Hrvoja rumene cekine, razmišljal, ali je to poštno ali ne, kar pride pismo od bogomilskega starca, očeta Stojdraga.

— Grešnik Tvrtko je mrtev. Na tebi, pravem sinu cerkve leži usoda domovine. Pridi, da se dogovorimo. Ako ne prideš bodi proklet!

In silni Hrvoja gre in pade na kolena pred očeta Stojdraga.

(Dalje prihodnjik.)

Vojni spomini nemškega vojaka.

Prosto prevel Jože Ambrožič.

(Nadaljevanje)

Postavili smo strojne puške v strelske postojanke, in se založili s streljivom in izobilju. Še predno smo dokončali delo, že so živžgale granate iz naših topov v nasprotne vrste. Smreke so nas krile pred sovražnikom ali nasprotni gozdčik, ki je bil oddaljen kakih 500 metrov, zakrival je nam razgled.

Nas so sedaj učili, kako se imamo obnašati, ako napade konjica. Neki star, siv major pešcev je prevzel poveljništvo. Pionirji smo bili razdeljeni med pešce, naši "junaški" častniki so pa v trenutku izginili. Branitev očetnjave mora biti po njihovih mislih stvar priprostega vojaka. Ker so gospodje samo za ukazovati tukaj, mi smo pa bili podrejeni pehotnim častnikom, so spoznali, da so odveč in so se po "francosko" poslovali.

To se nanaša samo na pionirske častnike, ki se niso udeležili boja, kakor hitro so oddali vojake pešcem ali lovecem. To je bilo vnašati vsaj pri naših častnikih njegova štirinajst mesečnega bojevanja. Vedno so se držali v udobni varnosti. Tako delajo tudi večje glave pri pešcih, majorji, polkovniki, ki niso bili nikoli pri naskoku zraven. To so mi pripovedovali vojaki drugih polkov, in tudi sam sem se prepričal na svoje oči.

Naša instrukcija se je glasila sledeče: Če napadejo konjiki, mora se vsak mirno zadržati. Puško mora imeti v nastavku, ali ne sme se pokazati iz jarka. S streljanjem se ne sme začeti popreje, dokler se ne oglasi strojna puška, pri kateri bo sam major; nato pa hitro streljati, kar more puška prenesti, in dobro meriti.

Topništvo je streljalo močno, njegov ogenj je vodil letalec visoko v zraku s signalnimi raketa, katere so pa seveda samo častniki razumeli.

Četr ure za četr ure je prešlo in že smo se veselili, da ne pride do boja, toda nenkrat je postal živo. Drug je sunil drugega in oči vseh so se obrnile v gozd kakih 500 metrov pred nami. Ob obeh straneh gozda so prihajale čete konjikov in se združile pred gozdom v eno četo. V divjem diru so se bližali našim postojankam.

Pri hitrem pogledu nazaj sem videl, da so topničarji prenehali streljati in pograbili puške, da branijo topove.

Hitro so se bližali konjiki in ne vede, kaj da delamo, sem se potipal po telesu, kakor da že čutim konjske podkove na sebi.

Vedno bolj so se bližali. Videli smo kopita konj komaj se dotikati zemlje: videli smo jezdece v svojih uniformah in že tudi obraze konjikov.

Na 350 metrov so se že približali, hrstanje konj je postajalo razločno, ali še vedno se ni oglašila strojna puška.

Tristo metrov — dve sto petdeset — moj tovariš me je smilil v rebra: "Je li stari (misli je majorja) znorel? Sedaj gremo vsi k hudiču!"

Poslušal ga nisem, krčevito sem držal puško in sem gledal vihrati nasproti.

Dvesto metrov — "Je li stari slep?"

Čutil sem, da mi mrzel pot teče po hrbtu in da se tresem, kakor da je prišla zadnja sekunda.

Sto petdeset, sedaj se je naslonil moj tovariš na mene; napetost je bila nevdržljiva.

Sto trideset — in peklenski ropot se je začel. Rrrrrrr — in brezštevilni izstrelki so vrtili napadalec; v taki bližini ni nobena krogla izgrešila.

Prve vrste so padle — konj in jezdec sta naredila steno in zaprla drugim pot — padali so na prve in se kopičili pod točo krogel.

"Nadaljujte s streljanjem," je zadonel ukaz, ki je bil brez potrebe.

Vedno hitreje smo streljali, vedno v sredo, v kup, kjer so se borili s smrtjo. Vsako sekundo jih je padlo sto. Komaj sto metrov pred nami je ležalo šest sto ljudi in konj, vse navskriž, v vseh močih legah. Kar je bilo pred nami, se podoba moči, življenja, še vesela mladina, je bilo sedaj uničeno.

In mi? Smejali smo se in se veselili našega junaštva. Z nevarnostjo vred odšel je tudi tisti čut, kateri je imel nas poprej v oblásti.

Jeli je bila bojazen?

Nemški vojak ne pozna bojazni — on se boji k večjemu boga — drugega nič na svetu. —

In vendar je bila bojazen, čisto navadna bojazen, ki smo jo ravno tako občutili kakor Angleži, Francozi ali Turki. In kdor govori drugače in poje visoko pesem o junaštvu, je navaden lažnjivec. Zakaj smo se sedaj veselili in uganjali šale?

I no — ker so oni pustili življenje in ne mi. Ker se je šlo za življenje in smrt — oni ali mi, smo imeli vzrok se veseliti. Čemu smo torej vojaki, morilci, barbari?

Poveljnik topništva je pritekel k majorju in mu čestital.

Začeli smo teči za sovražnikom, strojne puške so jih držale v ognju. Kakih dvesto jih je ušlo, bežečih na vse strani. Topništvo je začelo zopet streljati, mi smo se odpravili oskrbeti ranjence. To ni bilo lahko delo, ker so po večini ležali pod kupom konj. Živali so bile kakor divje krog sebe, in ako se je kateri opustil, je bežal po gozdu, ako je bil tudi občutno ranjen. Marsikateremu ranjencu je bilo še pomagati, da ga niso vbile podkve konj. Ker je imel vsak vojak mali zavitek obvez seboj, smo zavezali težko ranjene, kolikor smo mogli. Marsikateri je nam v rokah umrl. Nekateri, ki so še lahko govorili, so pripovedovali v svo živahnostjo nekaj. Dasi ravno nismo razumeli njih jezika, smo vedeli, kaj hočejo povedati, kajti njihov izraz na obrazu, in kretnje so govorile dovolj jasno.

Hoteli so se nam zahvaliti za samaritansko delo, ki smo ga izvrševali, — dasi mogoče sami niso umeli, kakor mi ne, da moramo najprvo moriti, potem pa vzajemno pomagati. Njim se je zdel — kakor nam — ta svet, kakor "gušperisko gledišče," v katerem smo mi leseni pajaci brez lastne volje.

Navadni vojaki smo hodili med mrtvimi in ranjenimi, kakor da v vsem svojem življenju nismo imeli drugega opravka. In vendar smo v civilnem življenju imeli trah pred mrtvecem in gnjusile so se nam rane.

Vojna je trda učiteljica, ki človeštvo upogne in mu da druge čute in obliko.

Neki odderek je bil s tem zaposlen, da je kopal velik grob za mrtvece. Pobrali smo jih vse vrednosti in papirje in iz žepov pobrali vse jestvine in pijačo. Ko je bil grob gotov, smo jih metali notri. V grobu smo jih vkladali topove enega poleg drugega, da smo ves prostor lepo izrabili.

Bil sem tudi k temu delu pridružen. Površina grobovega dna je imela prostora za 23 mrtvecev. Ko smo naložili že drugo vrsto, je zapazil neki podčastnik, da eden še živi, kajti gibal je s prsti desne roke. Pri aatančnejši preiskavi se je pokazalo, da je dotični res še živ, ter je prišel k zavesti po dveh urah.

Častnik pešcev je vprašal ona bu: "So vsi mrtvi?"

dva, ki sta ravno mrtvece v grobu, "Ja," se je glasilo odgovor. In to je zadostoval človekoljubnemu častniku, da je zaukazal pokopavati nadalje. Da se je med 138 mrtveci, ki smo jih položili v en grob in še v nadaljina dva groba, ki sta bila veliko večja od prvega, nahajalo še nekaj živih, o tem ni nihče dvomil.

"Biti živ pokopan" je šteti tudi med vojne grozote, o katerih se marsikateremu patriotu še ne sanja.

Brez pardona.

Sovražnikove pehote ni bilo videti, nasprotnik se je tu vstavljal samo s topništvom in konjiki. Medtem so prišli glavni oddelki naše armade, ki so korakali v nepreglednih vrstah.

Konjske divizije z jahajočim poljskim topništvom in strojne puške so bile prve na mestu.

Sovražniku se je posrečilo, da se je popolnoma umaknil iz našega ognja. Zato so naše konjske čete udarile za njim, da preprečijo naprotniku zbrati njegove razkropljene moči in se zavarovati tako, da bi lahko imel močni po-

čitek. Odpravili smo se tudi mi na odhod, ko smo dobili ukaz za odh.

(Dalje prihodnjik.)

Valahija.

V vseh časopisih se je že veliko pisalo o Valahiji, posebej v zadnjem času, ko so Rusi podvrgli znano ofenzivo. Toda maramati malo ve o tej pokrajini.

Valahija se razteza v zapadno Rusijo in meji na zap. na Galicijo, na severu se razteza do reke Prut — pritok Dnepra — na vzhodu do Dnepra, na jugu do reke Lvoja do Kijeva. Razteza se med 50 in 53 severne širine in 25 in 30 vzhodne dolžine.

Cela Valahija je valovita pokrajina. Gričevje doseže višino do 340 m. do 400. Vse gričevje, ki vleče od severozapada proti jugovzhodu, je zelo gosto poraslo s gozdovi. Pokrajina je večinoma hrova in peščena, le na jugu prevladuje takozvani "humus" ali črna — zelo — rodovitna prst.

Večje reke so: Turija, Sotok, Stajer z Ikvo, Hornji in Sht. Uborty, Uc, Teterov. Vse te reke so jako pripravne za plovbo, in bi bile nekoliko urejene, bi bile jako važne trgovske ceste.

Podnebje je jako milo, in rastlinstvo bujno. Gozdovi pokrivajo 26,5% cele pokrajine.

Prebivalstvo Valahije znaša po zadnjem ljudskem štetju 3,027,000 ali 57,4 na en kvadraten km. Najgostejše so naseljeni na jugu, kjer je zemlja jako rodovitna, ko je ruska država razdelila velike posesti med ljudi.

Prvotni prebivalci Valahije so Ukrajinci, kateri tudi sedaj prevladujejo v veliki večini, drugi narodi tvorijo samo nekatere majkove otoke, ali so pa raztreseni naseljeni in pomešani med Ukrajinci. Ukrajincev je po zadnjem ljudskem štetju okoli 2,095,000 ali 70,1% vsega prebivalstva. Velika kmetovalstva je ukrajinska, kakor tudi maha obrt po mestih in vasih, nižje duhovščina in nižji uradniki so večinoma Ukrajinci.

Drugi večji narod je južnoslovjanski Teh je okoli 394,000 — 13,3%. Ki so bili vsled zatiranja poljske vlade Ukrajinci prisiljeni zapustiti mesta, so se naselili v vaseh, stih, kjer še sedaj tvorijo večino meščanstva. Tako na primer Zimnir je 42% Židov, v Rivni celo 56%. Edino Kremjanez je v Valahiji Ukrajinski.

Poljakov je v Valahiji okoli 200,000. Zastopani so vseh strokah. Nekoliko jih je zaposlenih v mestih pri raznih obrti ali trgovinah, drugi se pa pečajo z kmetijstvom.

Nemceve je okoli 114,000, kateri so se pa šele v novjšem času naselili. Pečajo se večinoma z kmetijstvom. Imajo tudi nekaj trgovine v svojih rokah.

Rusov prebiva v Valahiji okoli 190,000 in so večinoma višji uradniki, višja duhovščina in veleposelniki. Pravih Rusov je jako malo, večinoma so potomci Ukrajincev, Poljakov in Rusinov.

Imajo vse pravice, drugi narodi pa bili do najnovejšega časa zatirani. Morda so se razmere v sedanji revoluciji kaj izpremenile.

Čehov je okoli 30,000 in so se naselili v novjšem času in so naseljeni bolj kompaktno v velikih kolonijah. Posedujejo okoli 45,000 desiatin zemlje (1 desiatina je 2696,062 aerev). Ena četrtina čehov se pa peča tudi z trgovino in obrtjo.

Pred nedolгим časom je bila Valahija pod vladjo Poljske in Ljevine, in pri drugi delitvi poljske države l. 1796 je pripadla ta pokrajina ruski državi. Prebivalstvo je pokrajine, Valahije, so bili poljsko rusko — zelo zatirani. Prej so bili Poljaki in potem Rusi, kateri so imeli vse pravice, drugi narodi pa bili do takorekoč tlačeni. Za kako kulturno delo se niso mogli država ni nič brigala, da bi jim dala šole. Rada tega ni čulo, ali je med Ukrajinci skoro 83% analfabetov.

In kljub temu Valahija ni bila za ali rečna dežela. Lina mnogo naravnih zakladov, kateri bi bili v veliko blagostanje cele dežele, ako bi jih znali v korist prebivalstva izrabiti. Prebivalci Ukrajinci, so jako nadarjen narod. Ako bi imeli priliko se izkazati, bi bili Valahija jako imovita dežela.

Nabirajte naročnike za dnevni "Prosveta"!